

Socialpolitiskt program

Socialpolitiskt program
Vänsterpartiet 2020

Socialpolitiskt program

Innehållsförteckning:

1. Vårdfärderna är till för oss alla	2
2. Socialtjänsten	2
2.1 Socialtjänstlagens mål	3
2.2 Vänsterpartiets förslag på statlig nivå	4
3. Fattigdom, barnfattigdom, försörjningsstöd	5
3.1 Barnfattigdom	5
3.2 Försörjningsstöd	5
3.3 Arbetslösa	6
3.4 Riksnorm	6
3.5 Individuell bedömning	7
3.6 Vänsterpartiets förslag på statlig nivå	8
4. Hemlöshet är inte ett naturligt inslag i ett civiliserat samhälle	8
4.1 Orimliga inkomstkrav	9
4.3 Akut hemlöshet	9
4.4 Vänsterpartiets förslag på statlig nivå	10
4.5 Vänsterpartiets förslag på kommunal nivå	10
5. Vinster inom socialtjänsten	11
5.1 Socialtjänsten är sedan länge involverat i vinsterna inom vårdfärderna	11
5.2 Idéburen sektor	11
5.3 Vänsterpartiets förslag på statlig nivå	12
5.4 Vänsterpartiets förslag på kommunal/regional nivå	12
6. En solidarisk beroendevård	12
6.1 Förebyggande perspektiv	13
6.2 Samsjuklighet	14
6.3 Det räcker inte med lagändringar vad gäller huvudmannaskapet	14
6.4 Avkriminalisera eget bruk	14
6.5 Vänsterpartiets förslag på statlig nivå	15
6.6 Vänsterpartiets förslag på kommunal/regional nivå	16
7. Våld mot kvinnor	17
7.1 Makt mellan könen	18
7.2 Särskilt utsatta grupper	19
7.3 Hedersrelaterat våld och förtryck	19
7.4 Vänsterpartiets förslag på statlig nivå	19
7.5 Vänsterpartiets förslag på kommunal nivå	21
7.6 Vänsterpartiets förslag på regional nivå	21
8. Socialtjänstens barn och unga	21
8.1 Barn i samhällsvården	21
8.2 Socioekonomiskt utsatta områden och arbetet med ungdomar	22
8.3 Vänsterpartiets förslag på statlig nivå	23
8.4 Vänsterpartiets förslag på kommunal nivå	23
8.5 Vänsterpartiets förslag på regional nivå	24

1. Välfärden är till för oss alla

Att välfärden fungerar är en förutsättning för många människors frihet. Det ska gå att lita på att ditt barn möter trygghet i skolan, att dina föräldrar får värme och omsorg på äldreboendet och på att du får bästa möjliga vård när du mår dåligt.

Generell välfärd ska omfatta alla som är i behov av den, oavsett hur stor plånbok man har. Den generella välfärden innebär en solidarisk omfördelning av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män, mellan lågavlönade och högavlönade, mellan olika perioder i våra liv och mellan friska och sjuka. Vänsterpartiets utgångspunkt är väldigt enkel: välfärden är till för oss alla – inte för att ge vinst åt ägare.

Vänsterpartiet har varit med och byggt upp den svenska välfärdsstaten. Idag ser vi att delar av den inte håller måttet. Alltför många människor får inte den hjälp de behöver från samhället när de är i en svår situation.

Det sociala arbetet är det yttersta skyddsnätet vårt välfärdssamhälle har. Det är utformat för att vi som medborgare alltid ska vara garanterade skäliga levnadsvillkor. Det socialpolitiska arbetet är skapat för att vi ska få rätt hjälp när vi behöver det, för att vi som invånare inte ska falla utanför samhällets ramar utan vara trygga med att samhället finns tillhands för att vi ska få ett bra liv.

Men utformningen av socialpolitiken är också en temperaturmätare på vårt lands ideologiska strömningar och hur utbredd klassamhället är. Ju fler som behöver få sina rättigheter tillgodosedda genom sociala insatser ju större är klyftorna mellan människor. Hur samhället bemöter dem som söker stöd och hjälp växelverkar med vilken människosyn som råder i samhället. Därför är socialpolitiken och dess utformning ett nav i Vänsterpartiets politik.

I samma takt som den generella välfärden raserats har allt fler uppgifter hamnat i socialtjänstens knä. Konsekvensen är att allt fler fastnar i samhällets absolut yttersta skyddsnät och socialtjänstens uppdrag blir omöjligt att utföra.

Idag blir människor som är i behov av samhällets stöd allt mer beroende av ideella krafter. Mycket av det arbetet är bra och viktigt men Vänsterpartiets absoluta uppfattning är att det är samhällets uppgift att garantera bostad, grundläggande ekonomisk trygghet och hjälp och stöd. Vi vill att civilsamhället ska vara ett komplement till en rättighetsbaserad socialtjänst. Inte dess ersättning.

Vänsterpartiets mål är ett att uppnå ekonomisk och social rättvisa för att bygga ett Sverige för oss alla. För det krävs att vi utvecklar en socialpolitik med hög kunskapsnivå och med stor respekt för professionen men med människors rättigheter och integritet i fokus. En stark och välfungerande välfärd som vi alla kan lita på är den starkaste garanten för att ge människor ett gott liv och att bygga ett jämlikt land.

2. Socialtjänsten

Under de senaste decennierna har många i Sverige fått det bättre. Men de ekonomiska klyftorna ökar och den grupp som har det sämst ligger kvar på samma nivå eller har fått det sämre. De sociala klyftorna blir allt större, och var en bor och vad ens föräldrar tjänar får allt större betydelse för de barn som växer upp nu. Skillnaderna i hälsa ökar och hur friska vi är och hur länge vi lever beror mycket på vad vi tjänar och var vi bor. Den borgerliga regeringen, 2006–2014, försämrade många av de utjämnande stödsystem som byggts upp. Det som förut betraktades som sociala problem, som arbetslöshet och bostadslöshet, ses numera som individens egna problem. I stället

för att söka strukturella, samhälleliga, lösningar läggs ansvaret på individen. ”Det egna ansvaret” är ett mantra som har genomsyrat den socialpolitiska debatten. Den nedmontering av socialförsäkringarna och arbetslöshetsförsäkringen som genomdrivits har flyttat över ansvaret för dem som drabbats av de samhällsförändringarna till kommunerna, och belastningen på socialtjänsten har därmed ökat. Inom socialtjänsten har en omfattande kris utlösts. Ekonomiska intressen har drivit på en ideologisk förskjutning mot att lägga ansvaret på individen. Detta har ökat pressen på människor som redan befinner sig i en utsatt situation.

Socialtjänsten ska enligt lagen arbeta förebyggande. Idag saknas dock ofta möjlighet för socialarbetare att arbeta förebyggande eftersom de resurser som finns i stället måste läggas på individuella, akuta lösningar. Avsaknaden av det förebyggande arbetet gör insatserna både dyrare och mer kortsiktiga. Socialtjänsten ska även enligt lagen jobba utifrån en helhetssyn. I praktiken är socialtjänsten istället uppdelad i enheter utifrån olika sociala problem. Vänsterpartiet vill ha en socialtjänst som följer lagens inriktning och arbetar förebyggande med en helhetssyn på individens problem.

2.1 Socialtjänstlagens mål

Vänsterpartiets anser att sociala problem skapas av sociala orättvisor. Sociala problem är kopplade till hur samhället ser ut och åtgärdas därför bäst med politiska lösningar på en samhällelig nivå. Det är dock vi som människor på individuell nivå som drabbas av problemen och en del av oss drabbas hårdare än andra. Socialtjänsten arbetar framför allt på individuell nivå, och det som då erbjuds är individuella lösningar. Om någon är arbetslös arbetar socialtjänsten exempelvis med att stärka den individen för att få ett arbete. Det är bra, men arbetslösheten är framför allt ett problem på samhällsnivå och om någon inte kvalificerar sig för något arbete på arbetsmarknaden behöver kanske arbetsmarknaden förändras så att den inkluderar fler.

När den nya socialtjänstlagen kom på 1980-talet var det också tänkt att socialtjänsten skulle verka både på en samhällelig nivå och på en individnivå. I socialtjänstlagens portalparagraf beskrivs de mål som socialtjänsten ska arbeta mot. Målen är att på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Enligt lagen ska även socialtjänsten göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen, medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i kommunen samt ha uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden. Vänsterpartiet anser att lagen är väldigt bra, och egentligen skulle det räcka med att säga att den ska följas.

Men socialtjänsten har svårt att arbeta i enlighet med lagen. Alltför strama ekonomiska ramar och detaljerade styrsystem inspirerat av new public management och därmed svårigheter att rekrytera och behålla personal har lett till en allvarlig kris inom socialtjänsten. Vänsterpartiet anser att en av hörnstenarna i det sociala arbetet är socialtjänstens uppgift att arbeta förebyggande och delta i samhällsplaneringen. Socialtjänstlagens mål om att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet ska uppfyllas och bli vägledande i socialtjänstens arbete. I de flesta av samhällets funktioner bör socionomers perspektiv tas med i utformningen. Socialtjänsten bör finnas med på kommunledningsnivå när nya bostäder och områden planeras. Vänsterpartiet vill få bort det fokus som finns på att ändra individer och istället arbeta med socialt arbete som det är tänkt: ett arbete i skärningspunkten mellan människa och samhälle.

Vänsterpartiet vill ha en socialtjänst som tar ansvar för helheten, samtidigt som sakkompetens behöver finnas kvar. I dag är socialtjänsten uppdelad i enheter utifrån olika sociala problem, och samverkansproblem finns. Principen om helhetssyn som finns i socialtjänstlagen behöver tydliggöras så att den blir mer styrande i socialtjänstens arbete. Vänsterpartiet vill utforma en rättighetsbaserad socialtjänst som arbetar förebyggande och som verkar för att stärka människor som behöver stöd och hjälp. Det ska vara enkelt att söka hjälp och det är människors behov som ska stå i centrum.

2.2 Vänsterpartiets förslag på statlig nivå

Vänsterpartiet vill:

- Stoppa privata konsulter för utredningar inom socialtjänsten
- Precisera hur socialtjänstlagens mål om att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet ska uppfyllas och bli vägledande i socialtjänstens arbete
- Konkretisera hur socialtjänsten ska arbeta mer förebyggande och delta i samhällsplaneringen
- Tydliggöra principen om helhetssyn som finns i socialtjänstlagen så att den blir mer styrande i socialtjänstens arbete
- Öka kommuners samverkan på nationellt plan för att ta till vara kompetens på bästa sätt och uppnå hög kvalitet i alla kommuners socialtjänst
- Ta fram nationell statistik i syfte att genomföra en jämlikhetsanalys av socialtjänsten
- Skapa en nationell strategi för hur socialtjänsten kan tillhandahållas tillräcklig kunskap om mäns våld mot kvinnor
- Utforma en handlingsplan om hur socialtjänsten ska arbeta mer forskningsförankrat
- Utredda hur människors behov av stöd i myndighetskontakter och i socialrättsliga frågor kan tillgodoses för att förbättra rättssäkerheten
- Förbättra tillsynen och uppföljningen av socialtjänsten
- Införa lex Realia, en modell där socialarbetarna ges möjlighet att föra fram sin professionella bedömning när det gäller såväl situationen kring enskilda individer som konsekvenser av politiska beslut och utvecklingstendenser i samhället, vilket säkrar att socialarbetarnas bedömning alltid får uttryckas och det politiska ansvaret tydliggörs
- Genomföra en nationell kartläggning av hur människor i behov av hjälp från socialtjänsten upplever hjälpen och bemötandet
- Sänka trösklarna för att få hjälp genom socialtjänsten genom nya organisationsformer för en första linjens socialtjänst, det vill säga stödinsatser utan myndighetsutövning via öppna mottagningar i samverkan med regionen
- Skapa förutsättningar för socialtjänsten att erbjuda ett bredare utbud av insatser utan att för den delen minska på rättssäkerheten
- Tillsätta en socionomkommission med syfte att minska sjukskrivningar och göra arbetet attraktivt
- Renodla socialtjänstens arbete så att socialarbetare kan arbeta mer med socialt arbete
- Förbättra socialtjänstens arbetsverktyg och teknik

3. Fattigdom, barnfattigdom och försörjningsstöd

Alla barn ska ges bra förutsättningar i livet, inte bara de som har rika föräldrar. Ett ekonomiskt jämlikt samhälle skapar bättre chanser och valmöjligheter för alla barn. Att barn är fattiga beror på att deras föräldrar är fattiga. Därför behövs det en politik som gör upp med ojämlikheten och skapar en ekonomi som funkar för oss alla, inte bara för de rikaste. Det krävs satsningar bland annat på fler jobb, rätt till arbete på heltid och en fungerande sjukförsäkring.

Klyftorna mellan barn till fattiga föräldrar och barn till rika föräldrar ökar. Samtidigt som en grupp har fått det bättre och bättre ekonomiskt sett, har andra grupper fått det mycket sämre. Att leva i fattigdom har en mängd negativa konsekvenser för barn och det är väl belagt att en fattig barndom ökar risken för social utsatthet senare i livet. Det finns också ett samband mellan föräldrars inkomster och barns inkomster som vuxna. Sannolikheten att hamna i de lägre inkomstskikten ökar ju lägre inkomster ens föräldrar hade under uppväxten. Forskning visar att barn i bostadsområden med låg inkomstnivå löper tre gånger så hög risk att utsättas för våld i hemmet som genomsnittet och löper dubbelt så stor risk att bli utsatt för mobbning. Studier har även tydligt visat på samband mellan fattigdom och exempelvis utbildningsresultat, etablering på arbetsmarknaden, hälsa och trygghet i det egna bostadsområdet. Ansökningarna till en hjälporganisation som Majblomman ger en tydlig bild av fattiga barns villkor i dagens Sverige. Brev vittnar om tonåringar som aldrig ägt en egen cykel, om barn som inte kan delta i fotbollsträningen och om barn som aldrig får gå på bio med kompisarna. Många gånger tvingas ekonomiskt utsatta familjer att göra omöjliga prioriteringar som att välja mellan att betala elräkningen eller att ha råd med vinterkläder.

3.1 Barnfattigdom

Vänsterpartiet sätter bekämpandet av barnfattigdomen högst upp på agendan. Frågan måste vara helt central och levande både lokalt, regionalt och på riksplånet. Därför behövs det en ekonomisk politik som gör upp med ojämlikheten och skapar en ekonomi som funkar för oss alla, inte bara för de rikaste. Det krävs satsningar på fler jobb, rätt till arbete på heltid, bättre arbetslöshetsförsäkring, sjukförsäkring och rätt till barnomsorg även på obekvämt arbetstid. En kompensatorisk skola är helt central för att motverka barnfattigdom.

En ekonomiskt trygg och mer jämlik barndom ger fler valmöjligheter. Det ger också förutsättningar att leva samma typ av liv och göra samma slags saker som sina kompisar. Genom att förbättra ekonomin för de barn som har det sämst ställt minskar risken för att de drabbas av social utsatthet senare i livet. Dessa höga ambitioner är Vänsterpartiet ensamma om bland Sveriges riksdagspartier.

Men för att stärka barns ekonomiska och sociala situation krävs också riktade satsningar. De mest ekonomiskt utsatta barnen finns bland dem som har föräldrar som tvingas söka försörjningsstöd. Därför är det av yttersta vikt att barnets bästa ska vara avgörande i socialtjänstlagen och försörjningsstödet.

3.2 Försörjningsstöd

Att främja jämlikhet i levnadsvillkor är ett av socialtjänstens viktigaste åtaganden. Det innebär att allmänna standardförbättringar för stora grupper inom befolkningen också bör komma de ekonomiskt utsatta till del. I socialtjänstlagen framgår att ”den som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på andra sätt har rätt till bistånd till sin försörjning och för sin livsföring i övrigt”. Målet är att biståndet ska ge en skälig levnadsnivå. Lagen säger ingenting om

vad som ska anses vara behov eller inte utan det handlar om att människor ska uppnå en skälig levnadsnivå. Vad det är har kommit att regleras av rättspraxis. Det finns problem med detta, olika domar kan vara motstridiga och vissa domar som exempelvis villkorar biståndet får stor betydelse i socialtjänstens handläggning. Bedömningar ska göras utifrån individuella behov, men utifrån tids- och resursbrist har handläggningen blivit alltmer riktlinje- och manualstyrd. Vänsterpartiet anser därför att frågan om ekonomiskt bistånd måste ingå i en översyn av socialtjänstlagen.

Ansvar för att den skäliga levnadsnivån följer den allmänna standardutvecklingen är de politiska beslutsfattarnas, enligt förarbetena till lagen. Eftersom biståndet är utformat för att vara kortvarigt lever många under en skälig levnadsnivå i dag. I relation till vanliga inkomstnivåer har ersättningsnivåerna också successivt fått ett lägre värde över tid. Begreppet skälig levnadsnivå infördes för att biståndssökande ska kunna leva ett drägligt liv, där inte bara livets nödortf tillgodoses utan även möjligheten att leva ett liv som liknar det stora flertalets.

Att leva på den låga nivå som försörjningsstöd utgör under en kort period kan vara krävande. Men att leva på stödet under lång tid kan vara hälsofarligt. Därför anser Vänsterpartiet att det behövs specifika insatser för dem som fått försörjningsstöd över sex månader. Vänsterpartiet vill att biståndet förändras så att det motsvarar en skälig levnadsnivå även vid långvarigt bistånd.

Idag går det inte att veta om det blivit svårare att få ekonomiskt bistånd. Det saknas nationell statistik kring antalet ansökningar och antalet avslag, vilket gör det svårt att följa utvecklingen. Det enda som framgår av Socialstyrelsens statistik är hur kostnaderna för ekonomiskt bistånd utvecklats och det visar inte om restriktiviteten ökat eller minskat. Vänsterpartiet vill att den nationella statistiken förbättras så att det går att följa utvecklingen av antalet ansökningar och avslag avseende försörjningsstöd.

3.3 Arbetslösa

Socialtjänstens arbete med arbetslösa personer riskerar att fokusera mer på arbetslöshet som ett individuellt problem snarare än ett strukturellt. Fokus riskerar också att hamna på de krav socialtjänsten ska ställa på den enskilde för att kunna bevilja ekonomiskt bistånd, i stället för hur man ska kunna ge stöd för att denne ska kunna hitta en annan försörjning. Ett grundproblem är urholkningen av arbetslöshetsförsäkringen. I princip ska ingen hänvisas till socialtjänsten med arbetslöshet som enda skäl. Att en person inte anses stå till arbetsmarknadens förfogande kan leda till att hela försörjningsstödet dras in. Bistånd kan nekas även om en person har sökt jobb och deltagit i arbetsökaraktiviteter. Att införa begränsningar i lagen som den om arbetsvillkoret kan krocka med principerna i socialtjänstlagen. Vänsterpartiet anser därför att det ska utredas om det s.k. arbetsvillkoret överensstämmer med socialtjänstlagens intention samt om principen om kommunens yttersta ansvar kan följas.

3.4 Riksnorm

Riksnormen omfattar endast vissa kostnader av försörjningsstödet. Vid sidan om riksnormen finns en andra del av försörjningsstödet där det görs en individuell skälighetsbedömning av kostnaderna, så som hyra och elkostnader. Även dessa har kommit att schabloniseras av kommunerna i allt högre grad. Riksnormen räknas upp varje år, men klyftan mellan låginkomsttagare och mottagare av ekonomiskt bistånd har ökat kraftigt. Vänsterpartiet anser därför att exempelvis dator och bredbandskostnader ska ingå i riksnormen för försörjningsstöd.

Även begreppet nödhjälp används inom socialtjänsten. Allt fler beviljas enbart nödhjälp. Det innebär att familjer kan leva i månader, ibland åratals, genom att bara få mat och hyra men inte exempelvis mediciner och kläder till barnen.

Vad som ska räknas som inkomster påverkar också nivån på försörjningsstödet. Det är reella inkomster som ska räknas enligt Socialstyrelsens allmänna råd, men allt oftare räknas även fiktiva inkomster. Den biståndssökande har exempelvis en skyldighet att söka andra förmåner i första hand. Om någon exempelvis inte söker bostadsbidrag kan motsvarande summa dras bort från försörjningsstödet. Detta förfarande har godkänts genom rättspraxis. Även ideellt skadestånd räknas som inkomst vid beräkning av försörjningsstöd. Det innebär att om ett brottsoffer får skadestånd dras motsvarande summa bort från försörjningsstödet. Den kompensation som är tänkt att ett brottsoffer ska få uteblir för dem med ekonomiskt bistånd. Vänsterpartiet anser att ett utdömt skadestånd ska kompensera även dem med försörjningsstöd.

På socialtjänstkontoren mäts hur många som beviljas ekonomiskt bistånd och det ses som en positiv utveckling när siffrorna pekar nedåt. Detta behöver dock inte betyda att behoven minskat utan snarare om att hindren för att få hjälp har blivit allt fler. Ju svårare det är att söka bistånd, desto färre söker. I receptionerna tar de inte emot ansökningar eller hjälper till att boka tid hos handläggare om man inte redan är inne i systemet. Genom att bara ta emot per telefon blir det svårt för icke svensktalande, som måste ordna hjälp för att ta kontakt. För vissa med psykisk ohälsa kan det också vara svårt att prata i telefon. I telefon får man svara på en mängd frågor för ett första avgörande av huruvida man har rätt till bistånd. Detta besked ges muntligt. Trots att människor muntligt ansöker om bistånd behandlas inte samtalet som en ansökan och inget skriftligt beslut lämnas. Det gör att besluten inte går att överklaga, vilket minskar rättssäkerheten. De som sökt bistånd och fått besked per telefon bör få ett skriftligt besked som går att överklaga.

Om socialsekreteraren säger att det inte går att få bistånd till vissa saker finns det en risk att människor inte söker om det de behöver eftersom de litar på en myndighetsperson. Detta trots att det enligt socialtjänstlagen går att ansöka om allt; det finns inga begränsningar. Det är alltid en individuell bedömning som ska göras. Ibland krockar det med en manualstyrd första bedömning. Vänsterpartiet vill att det ska införas nationell statistik för avslag på ansökan om försörjningsstöd, så att det går att följa upp hur många personer som ansöker om ekonomiskt bistånd, oavsett om ansökan sker muntligt eller skriftligt.

3.5 Individuell bedömning

De flesta kommuner har som rutin att ge avslag om någon äger sin bostad, vilket även brukar godkännas av domstolarna eftersom det inte finns tydlig rättspraxis om detta. Vänsterpartiet anser att större hänsyn ska tas till konsekvenserna av att tvingas sälja sitt boende och bli bostadslös, speciellt när barn finns i hushållet. Det samma bör gälla för personer som äger och är beroende av en bil för att exempelvis vara aktivt arbetssökande. Med anledning av ovanstående ska individuella bedömningar göras utifrån den situation den sökande befinner sig i. Vänsterpartiet anser att det alltid ska göras en individuell bedömning i arbetet med ekonomiskt bistånd.

En majoritet av de som lever på försörjningsstöd hör egentligen hemma i andra trygghetssystem. När det krävs mer för att kvalificera sig till a-kassa och sjukförsäkring ökar därför andelen fattiga. Personalen inom socialtjänsten får lägga sin tid på att administrera och kontrollera försörjningsstöd till människor utan sociala problem, trots att personalens expertis borde komma andra till nytta. Vänsterpartiet är inte för att införa en basinkomst i Sverige. Vänsterpartiet anser att införande av basinkomst skulle underminera fackföreningarnas ställning och den svenska

modellen vilket skulle kunna leda till lönedumpning. Att socialtjänsten ansvarar för ekonomiskt bistånd och det yttersta skydds nätet bidrar också till att människor med sociala problem fångas upp och kan länkas vidare. En annan risk med basinkomst vi ser är att det skulle kunna bli en kvinnofälla som det blev med vårdnadsbidraget där det infördes och hindra kvinnor att komma in i arbetslivet. Vänsterpartiet anser att det ska gå att leva på trygghetsförsäkringarna, inte bara överleva. Trygghetsförsäkringarna måste vara rättssäkra och förutsägbara.

3.6 Vänsterpartiets förslag på statlig nivå

Vänsterpartiet vill:

- Höja ekonomiskt bistånd vid översynen av socialtjänstlagen
- Skapa en nationell handlingsplan mot barnfattigdom
- Göra barn till egna rättighetsbärare med rätt till försörjning
- Förändra försörjningsstödet så att det motsvarar en skälig levnadsnivå även vid långvarigt bistånd med barns bästa i fokus
- Synliggöra den ekonomiska utsattheten och konsekvenserna av denna genom att tillsätta en nationell låginkomstutredning
- Införa nationell statistik avseende antalet ansökningar och avslag för försörjningsstöd så att det går att följa utvecklingen över tid
- Utredda om lagstiftning behövs för att principen om försörjningsplikt inte ska ta ifrån barn deras grundläggande försörjning
- Se över barns rätt till ekonomiskt bistånd oavsett om deras föräldrar beviljas det
- Genomföra att papperslösa barn ska ha rätt till ekonomiskt bistånd och få grundläggande behov tillgodosedda
- Höja riksnormen och inkludera mer
- Förändra så att ett utdömt skadestånd ska kompensera även för dem med försörjningsstöd
- Genomföra att en individuell bedömning alltid görs av behovet av ägd bostad eller bil
- Se över försörjningsstödet kopplat till arbetsvillkoret och barnens bästa
- Utgå ifrån barnperspektivet också gällande att föräldrar ska kunna vara lediga från sina plikter för att ha semester
- Skapa krav på samverkan mellan kommunerna och hälso- och sjukvård, arbetsförmedlingen och försäkringskassan, och etablera gemensamma kontor exempelvis för sjukskrivna och arbetslösa
- Införa nationell statistik för avslag på ansökan om försörjningsstöd
- Utredda huruvida det så kallade aktiveringskravet överensstämmer med socialtjänstlagens intention samt om principen om kommunens yttersta ansvar kan följas

4. Hemlöshet är inte ett naturligt inslag i ett civiliserat samhälle

Hemlöshet är ett av vår tids stora samhällsproblem. Det är främst en bostadspolitisk fråga, där Vänsterpartiets huvudlösning därför är att bygga bort bostadsbristen. I bostaden utspelar sig en stor del av människors liv, och här finns vårt hem. Alla människor ska ha möjlighet att leva i bra bostäder till rimliga kostnader i en miljö där en kan känna sig trygg. Så är det inte i dag i bostadsbristens Sverige. Att vara hemlös får stora konsekvenser för möjligheterna att bibehålla eller skaffa sig ett arbete, att sköta sina studier eller upprätthålla sociala kontakter. Inte minst för barn är konsekvenserna av hemlöshet mycket stora.

Många av de som lever i strukturell hemlöshet får inte en egen bostad på grund av otillräcklig inkomst, avsaknad av fast jobb eller betalningsanmärkning. De lever i stor ekonomisk utsatthet. Utan bostad är det svårt att få jobb. Antalet personer som förlorar sitt hem genom vräkning har på

senaste tiden ökat markant, där barnfamiljer är en särskilt utsatt grupp. Det skapas en svart, illegal, bostadsmarknad där de redan utsatta utnyttjas. För att bekämpa den strukturella hemlösheten behövs det byggas fler och billiga hyresrätter.

Som hemlös är du exkluderad från det liv vi andra har. Dina rättigheter beskärs. Rätten till ett anständigt liv; mat, husrum, hälsovård. Om du inte har en hemadress dit ditt röstkort kan skickas, begränsas du i din demokratiska rätt att rösta. Har du barn och är hemlös är det lätt att du tappar kontakten med barnet. Hemlöshet drabbar hela ditt liv.

Även barn tillåts falla igenom samhällets skyddsnät och hamna i hemlöshet. Det finns inget som kan rättfärdiga det. Sverige är inget fattigt land. Jämlikhet skapas av politiker genom politiska beslut.

Har du inte ingångar på bostadsmarknaden faller du hårt. Det är de fattiga som faller, de utan skyddsnät. Vänsterpartiet vill utrota fattigdomen genom att sträva efter ett jämlikt samhälle. Hemlöshet kan bara byggas bort. Hyreslägenheter med låg hyra är en nyckel. Lägenheter med god standard, inte undermåliga som ibland är fallet när socialtjänsten placerar familjer för ockerhyror. Vänsterpartiet vill sätta stopp för utförsäljningar av allmännyttan som ett led i att mota bort hemlösheten.

4.1 Orimliga inkomstkrav

Att komma tillrätta med hemlöshetsproblematiken kräver insatser på flera plan. Orimliga inkomstkrav, som tex krav på annan inkomst än försörjningsstöd, ska tas bort och lägenheter ska förmedlas via kommunala eller regionala bostadsförmedlingar.

Det ska inte vara möjligt att vräka barnfamiljer enbart beroende på uteblivna hyresinbetalningar. Samhället har ett ansvar att säkerställa att barn växer upp under trygga förhållanden och i det ligger ett långtgående ansvar för socialtjänsten att förhindra att barn blir hemlösa. Barnens bästa ska alltid vara i fokus.

Frivilligorganisationerna gör ett fantastiskt arbete, men frivilligorganisationer ska vara ett komplement. Det är samhällets ansvar att, genom en aktiv bostadspolitik, säkerställa att det finns bostäder till alla människor. Frivilligorganisationerna kan inte lösa hemlöshetsfrågan.

Ungefär en femtedel av personer i akut hemlöshet anses inte ha något behov av stöd, insatser eller behandling, utöver boendet. Tjugo procent är alltså hemlösa bara för att bostäderna är för få och för dyra. En extremt stor grupp. Fattigdom och bostadsbrist skapar hemlöshet.

Det finns en liten grupp i akut hemlöshet som saknar ordnat boende efter vistelse på stödboende eller någon form av institution. I denna grupp är de allra flesta män, de flesta är födda i Sverige och relativt få är föräldrar. En hög andel av personerna har behov av stöd, insatser och behandling för psykisk ohälsa och för beroende. Här behövs specifika insatser så som mindre enheter med daglig sysselsättning och metoden ”bostad först”. Metoden ”bostad först” går ut på att en egen bostad är en grundtrygghet som den hemlöse behöver för att kunna ta itu med sina problem. Bostad först vänder sig till långvarigt hemlösa personer med komplexa stödbehov och/eller samsjuklighet till följd av psykisk ohälsa och missbruk.

I Sverige finns betydligt fler hemlösa än de som räknas i Socialstyrelsens hemlöshetskarläggning. Alla ingår inte i den statistiken, så som papperslösa, EU-medborgare med flera. Dessutom saknas en enhetlig definition av hemlöshet.

4.3 Akut hemlöshet

Akut hemlöshet för föräldrar är ett allvarligt problem för många barn. Flera av de hemlösa har stått utanför den ordinarie bostadsmarknaden under lång tid. Även antalet hemlösa över 65 år i Sverige ökar tydligt. Det speglar bostadsbristen i landet men även de nya fattigpensionärerna. Majoriteten av de hemlösa över 65 år är män, som kan ha haft betalningssvårigheter eller missbruk tidigare i livet. Många kan inte efterfråga de lägenheter som byggs idag. Det ojämlika samhället där vi äger våra lägenheter eller där hyran är hög stänger ute alla som saknar hög inkomst eller kapitaltillgångar.

Kraven på att få teckna ett hyreskontrakt har varit svåra att uppnå för dem med dålig ekonomi. Vänsterpartiet anser att det bör räcka med att ha existensminimum kvar när hyra är betald för att bli godkänd som hyresgäst och att det inte bör vara tillåtet för hyresvärdar att anse att försörjningsstöd inte utgör fullgod inkomst.

Många människor i hemlöshet med beroendeproblem, berättar om krav från myndigheterna på drogfrihet för att få hjälp till bostad – en omöjlighet eftersom den trygghet som en bostad innebär ofta är grunden för att kunna behandla beroendeproblematik samt psykisk eller fysisk ohälsa. Lösningen med akuta åtgärder såsom akuthärbärgen, hotell, vandrarhem är ingen långsiktig lösning och strider mot konventionen om mänskliga rättigheter. Vänsterpartiet anser att det behövs långsiktiga lösningar som ger förändringsmöjligheter och tidiga insatser. Just därför är metoden bostad först den modell som fungerar.

Personer med grav psykisk ohälsa måste få stöd i att bo. Insatserna måste vara individuella. Många klarar av att bo själva medan andra behöver ett boende med personal som finns för stöd.

Som socialtjänstlagen tolkas i dag garanteras inte hemlösa rätten till eget boende utan endast tak över huvudet. Vänsterpartiet anser att bostadspolitikerna måste styras av ett rättighetsperspektiv i enlighet med regeringsformen. Rätten till bostad skulle kunna inarbetas i socialtjänstlagen så att den kompletteras med en bestämmelse om att rätt till bistånd också ska omfatta rätten till en egen bostad. Rätt till bostad i fall där socialtjänstlagen inte är tillämplig skulle i stället kunna inarbetas i nu gällande lag om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Det behövs en kommunal bostadsförmedling i varje kommun som kan vara ansvarig för att tillgodose detta behov.

Ett ojämlikt samhälle skapar en otrygghet. När incitamenten för att bygga ett samhälle blir mer individorienterade än att samhället byggs på gemensam solidarisk grund riskerar många att falla utanför. Hemlöshet är en av konsekvenserna.

4.4 Vänsterpartiets förslag på statlig nivå

Vänsterpartiet vill:

- Genomföra rätt till bostad i praktiken
- Följa upp kommunens skyldighet att tillförsäkra allas rätt till bostad
- Skapa en nationell handlingsplan med nollvision för hemlösheten där brukare är med vid utformningen
- Skapa bostadsförmedlingar i samtliga kommuner
- Stoppa vräkningar av barnfamiljer
- Skapa godtagbara alternativ för äldre över 65 år, som av olika skäl inte klarar av att bo i en "vanlig bostad"
- Öka möjligheterna att få förstahandskontrakt genom det så kallade besittningsskyddet, det vill säga rätten att bo kvar även om värden vill säga upp hyreskontraktet

- Godkänna ekonomiskt bistånd som inkomst på bostadsmarknaden
- Sänka kraven på specifik inkomst både inom hela allmännyttan och utreda möjligheten att göra detsamma för privata hyresvärdar
- Utvärdera psykiatrireformen
- Ge kommuner och regioner medel för en ordentlig utbyggnad av olika boendialternativ för psykiskt funktionsnedsatta

4.5 Vänsterpartiets förslag på kommunal nivå

Vänsterpartiet vill:

- Stoppa ombildningar och utförsäljningar av allmännyttans hyresrätter
- Satsa på långsiktiga boenden i första hand samt viss kapacitet för nödlägen
- Skapa kommunala bostadsköer byggda på likvärdighet och transparens där även privata hyresvärdar ser vinster med att ingå
- Genomföra markanvisning med krav på att exempelvis bygga hyresrätter med hyrestak
- Köpa in mark för kommunala behov för att behålla kommunal rådgivet över samhällsplaneringen
- Utveckla metoden bostad först i samtliga kommuner
- Utforma boendestöd så att det kan vara individuellt anpassat med praktisk hjälp och pedagogiskt stöd med utgångspunkt i hemmet som bygger på att utveckla och bibehålla förmågan till den dagliga livsföringen, bryta isolering, motverka vräkning och sjukhusinläggning
- Genomföra att boendestöd alltid ska vara kostnadsfritt för den enskilde
- Värna bruksvärdesprincipen
- Involvera brukarna i arbetet mot hemlöshet

5 Kommersiella aktörer inom socialtjänsten

Vänsterpartiet vill se ett stopp för vinstjakten inom välfärden. Vi menar att våra skattepengar behövs i de verksamheter som finns till för att utjämna skillnader och hjälpa ekonomiskt och socialt utsatta personer. Detta gäller inom skolan, sjukvården, äldreomsorgen och socialtjänsten. Utvecklingen har under en lång tid gått i motsatt riktning och vinstdrivna företag har kunnat göra enorma vinster inom missbruksvård, barn- och ungdomsvård, flyktingmottagande och våldsutsatta kvinnor för att nämna några exempel. Vänsterpartiet vill införa ett stopp för vinster i välfärden och förespråkar att kommuner, landsting och regioner bygger upp verksamheter som behövs för att möta de behov socialtjänstens klienter har.

Vänsterpartiet menar dock att den starka traditionen av engagemang inom det sociala arbetets sfär är värdefull och behöver få finnas kvar. Det finns kunskap och kraft i de många organisationer som länge utgjort ett viktigt komplement till socialtjänstens egna verksamheter.

5.1 Socialtjänsten är sedan länge involverat i vinsterna inom välfärden

Merparten av HVB-hemmen, det vill säga hem för vård och boende med placeringar enligt lagen om vård av barn och unga, drivs i enskild regi. Detta eftersom kommunerna sedan flera decennier har använt sig just av företag i stället för att organisera boende i egen regi. Utvecklingen inom socialtjänsten har även inneburit att många kommuner anlitar privata aktörer som ”spökskrivare” till individutredningar vilket självklart är att frånga principen att just myndighetsutövning inte ska läggas på privata aktörer.

Denna utveckling beror ofta på den press som socialtjänsten är satt under. Underbemanning innebär att socialtjänsten idag lider brist på socionomer samt att ärendemängden har ökat, samtidigt som administrationen har blivit extremt tung.

Utvecklingen inom HVB visar att fler och fler större företag inom branschen tar över mindre företag. Det har inneburit att hemmen ofta är stordriftsdrivna och personalen har inte heller alltid adekvat utbildning. Vänsterpartiet anser att det behövs en annan typ av HVB som är mindre samt drivna av enskilda med utbildning som är adekvat för uppdraget. Vänsterpartiet anser också det ska ställas krav på att kommunerna ska driva HVB-hem i egen regi.

5.2 Idéburen sektor

Allt färre inom idéburen sektor har uppdrag inom socialtjänsten. Deras roll har marginaliserats på grund av att större aktörer med vinsten i fokus har tagit över. Det är oerhört viktigt att kommunerna vid upphandlingar i allt större omfattning har kvalitet i centrum så som vid placeringar. Lika viktigt är det att socialtjänsten stärks och kan bygga upp resurser genom egen försorg för att exempelvis göra samtliga utredningar själva. Vänsterpartiet är nu det enda partiet som vill driva en välfärd utan vinstjakt.

Vänsterpartiet anser att pengar som incitament inom social verksamhet är en mycket destruktiv kraft som inte gynnar den enskilda. Därför är det centralt att kommunerna i högre omfattning anlitar aktörer som är idédrivna när de gör upphandlingar. Avarter är de många privata aktörer som tjänar grova pengar på flyktingboenden. En liknande tendens finns inom området våld mot kvinnor där många kvinnojourer kan konkurreras ut av större vinstdrivande bolag.

5.3 Vänsterpartiets förslag på statlig nivå

Vänsterpartiet vill:

- Säkerställa att all myndighetsutövning ska ske i kommunal regi
- Öka och systematisera brukarinflytandet
- Skärpa kvalitetskraven på verksamhet som berör sociala tjänster och upphandlas av kommuner och regioner
- Skärpa tillsynen på statlig nivå
- Skapa kontinuerlig utvärdering av placeringar genom nationell uppföljning

5.4 Vänsterpartiets förslag på kommunal/regional nivå

Vänsterpartiet vill:

- Skärpa den kommunala uppföljningen på exempelvis HVB-hem
- Freda kvinnojourerna från privata aktörer genom högt ställda kommunala kvalitetskrav
- Införa att varje brukare som är placerad på exempelvis HVB-hem ska få redogöra för sin vistelse med placeringsansvarig socialarbetare
- Initiera att kommunerna tillsammans med SKR, Sveriges kommuner och regioner, tar fram koncept för mindre HVB-hem som är drivna av enskilda
- Skärpa kraven på HVB-hemmen om att de i högre utsträckning ska stödja och tillgodose barn och ungdomars skolgång

6 En solidarisk beroendevård

Antalet döda i alkoholrelaterade sjukdomar och narkotikaläkemedelsförgiftningar har ökat de senaste åren, främst på grund av sena och ojämna sjukvårdsinsatser. Det borde skicka en signal till hela samhället. Men det är tyst. Beroende, specifikt narkotikaberoende, är extremt stigmatiserade och har inga starka organisationer som backar upp dem. Endast en av fem med alkoholproblem

nås av vården. Tidig upptäckt och kort rådgivning är effektiva insatser som kan förhindra en negativ utveckling, men de insatserna är sällan systematiserade inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

Dagens beroendepolitik motsvarar inte hur kunskap och behov har utvecklats. Att de styrande lagarna inte är anpassade till behoven leder till bristande resurser och betydande ojämlikhet mellan olika landsändar. Allt fler far illa och de metoder som används inom socialtjänst och beroendevård är inte alltid relevanta och saknar ofta evidens. Dessutom har stora nedskärningar i decennier i både kommun och landsting inneburit att många har nekats vård och stöd. Grundstenen för att möta beroende är en väl utbyggd välfärd, solidariskt finansierad utan privata vinstintressen. Men självklart även en vård och behandling utifrån forskning och beprövad erfarenhet, evidens och ett självklart synsätt; jämlik hälsa ska även nå de mest utsatta i tid.

Här behövs ett politiskt krafttag. Beroende är inget som uppstår isolerat, utan sociala och psykosociala faktorer spelar in. För att lyckas med beroendevård måste hela sjukdomsbilden och den sociala bilden tas in. Idag är det allt för mycket en akutstyrd beroendevård där det knappt finns tid för utvärdering. Det måste finnas möjlighet till boende, avgiftning, vårdplatser och sammanhållna vårdkedjor utan brutna länkar, för att bryta ett beroende. Ett förebyggande perspektiv är centralt i beroendevården. Vänsterpartiet anser att en beroendevård som är attraktiv för riskbrukare, har bra öppettider och specifika mottagningar för kvinnor och unga vuxna behövs. En beroendevård som kan ha förutsättningar att arbeta med helheten.

Det handlar om en komplex problematik som kräver olika typer av insatser beroende på hur omfattande problemen är. Det handlar om primärvård, generell socialtjänst, specialiserad vård, specialiserad hälsovård, specialiserad socialtjänst, långsiktig institutionsvård. Ett ofta eftersatt område är stöd i återhämtningen och integreringen i samhället efter en tids beroende.

6.1 Förebyggande perspektiv

För många är olika former av självmedicinering inkörsporren till drogberoendet. Det kan handla om att dämpa ångesten av att inte blivit sedd och bekräftad av en omgivning som i sin tur haft en egen problematik av psykisk ohälsa eller att försöka stilla sin hyperaktivitet, sömnlöshet, fysisk eller psykisk smärta med mera. Ett förebyggande perspektiv är därför centralt i beroendevården.

Det sociala arvet spelar en stor roll för barn till föräldrar med beroendeproblem. Många barn har någon gång under sin uppväxt levt med en förälder som har beroendeproblem. Vuxna barn till missbrukare löper fyra till sju gånger större risk för eget missbruk senare i livet och förtidig död är två till tre gånger vanligare. Vart fjärde barn som växer upp i familjer med beroendeproblem går ut grundskolan utan gymnasiebehörighet, vilket är dubbelt så många som i andra familjer. Ett jämlikt samhälle skyddar och fångar upp barn och unga i god tid. Den enskilt största förebyggande betydelsen har en fungerande jämlik förskola och skola där målet är att samtliga elever går vidare från grundskolan till gymnasiet. Att misslyckas i skolan är en tydlig indikation på en ökad risk för beroende. Det är en klassfråga. Förskolan och skolan måste sätta in insatser tidigt om de ser att barnet mår dåligt eller inte hänger med. Här måste barnvårdscentraler och skolhälsovård stärka sitt samarbete med skolan och socialtjänsten. Det finns så många insatser som kan sättas in tidigt för att förebygga beroende.

Generellt har gruppen ensamkommande barn och unga fler riskfaktorer för psykisk ohälsa och social utsatthet än barn och unga som anlänt i sällskap med sina föräldrar. Det kan i sin tur öka risken för narkotikaanvändning. De största riskfaktorerna för att börja med narkotika är en lång

asylprocess, brist på fritidsaktiviteter, stora boenden och avsaknad av en trygg bas, tillsammans med psykisk ohälsa samt en asylpolitik som fattig gör människor.

Det råder brist på vård- och behandlingsmöjligheter för barn och unga med ett missbruk/beroende inom flera områden, exempelvis inom avgiftning/tillnyktring och behandling. Ett alternativ till institutionsvård för unga med kriminella eller drogrelaterade problem är exempelvis behandlingsfamilj med ett förstärkt stöd, där familjehemsföräldrarna har genomgått specialutbildning. Behandlingsfamiljen tar bara emot en person i taget och kontakten med andra unga som har liknande problem blir alltså mer begränsad än vid vård på institution. Forskning visar att jämfört med placering på institution leder placering i en sådan behandlingsfamilj till mindre kriminalitet och färre intag på låst avdelning. De unga som bott i behandlingsfamilj verkar också i mindre grad ha psykisk ohälsa och använda mindre narkotika än de som placerats på institution med specifika insatser. Vänsterpartiet anser att placerade barns och unga ska få det bästa samhället har att erbjuda.

En generell insats för att stödja de mest utsatta är att begränsa tillgången på alkohol och narkotika. När det gäller alkohol anser Vänsterpartiet att det gäller att värna Systembolaget och motverka gårdsförsäljning. När det gäller narkotika vill Vänsterpartiet på olika sätt begränsa möjligheten att handla, både på gator och torg och via internet. Vänsterpartiet tar avstånd till alla förslag gällande legalisering av illegala droger eftersom konsekvensen skulle vara att allt fler människor skulle riskera att fastna i ett beroende. Innehav, smuggling, tillverkning, langning och försäljning av narkotika ska därför vara fortsatt olagligt.

6.2 Samsjuklighet

Inom beroendegruppen är det vanligt att ha två eller flera hälsoproblem samtidigt. Många faller mellan stolarna. Ansvaret bollas runt och insatserna blir tillfälliga. Psykiatrin ska självklart ha kompetens inom beroendområdet. Det måste finnas möjligheter för personer med beroendeproblematik att få behandling mot psykiatriska tillstånd inom regionernas psykiatri. Ett återkommande problem är den bristande tillgängligheten till behandling mot beroende vilket både ur patientens perspektiv men också ur ett samhälleligt perspektiv är djupt problematiskt.

Dagens socialtjänst är inget första alternativ för de vuxna personer som initialt har problem med beroende och inom hälso- och sjukvården fattas det alternativ. Det är oerhört viktigt att komma ihåg att socialtjänsten saknar all möjlighet till medicinsk bedömning, för skadelindrade insatser samt för vård och behandling där både medicin och psykiatri är representerat. Socialtjänsten måste dock finnas som en garant, en öppen dörr för de föräldrar eller barn som saknar försörjning eller bostad.

Det finns idag stor brist på öppna verksamheter dit beroende kan komma och få hjälp. Vänsterpartiet anser att det behövs en öppen beroendevård med en tydlig ansats att gripa in tidigt, innan det skadliga bruket har accelererat och skapat problem med bostad, försörjning med mera. Forskningsresultat visar att nio av tio personer med missbruk eller beroende helst vill söka hjälp inom hälso- och sjukvården. Endast 5 procent vill helst söka vård inom socialtjänsten. I de flesta jämförbara länder organiseras vården annorlunda än i Sverige. De har också lägre dödstal. Av EU:s 28 länder har sjukvården i 25 länder ett samordnat behandlingsansvar. Endast Sverige och två andra länder har kvar parallella huvudmän.

6.3 Det räcker inte med lagändringar vad gäller huvudmannskapet

En attitydförändring till beroende, med rätt till jämlik hälsa och insatser som grundar sig i forskning, är nödvändig. Vänsterpartiet anser att det måste till strukturella insatser som även omfattar exempelvis bostäder, och för det krävs ekonomiska satsningar. Valfärden måste även nå de som är de mest utsatta. Framför allt vill Vänsterpartiet stärka resurserna till beroendevård för barn och unga i riskzon. Det behövs en större satsning som når ut till alla de som idag inte fångas upp. Lyssna på forskningen, på brukarna, på deras anhöriga.

6.4 Avkriminalisera eget bruk

Ett samhälle med utbredd beroendeproblematik är ett ojämlikt och skört samhälle där enskilda far illa. Vänsterpartiets narkotikapolitik vilar därför på två ben. Det behövs ett kraftfullt arbete mot narkotika samtidigt som att missbrukare inte stigmatiseras. Det är narkotikan som ska vara olaglig, inte de beroende. Därför är det Vänsterpartiets hållning att narkotika ska vara fortsatt illegalt men att vara påverkad av narkotika bör avkriminaliseras.

Det är idag straffbart att bruka och inneha narkotika och innan lagen klubbades fanns en stor debatt om vilka fördelar och nackdelar en kriminalisering skulle kunna leda till. 1993 kom även en straffskärpning och fängelse i högst sex månader infördes i straffskalan för brottet eget bruk. Sedan dess har dock den narkotikarelaterade dödligheten ökat och är dessutom hög i jämförelse med andra EU-länder.

Det är positivt att det inte är lika socialt accepterat i Sverige att bruka narkotika som i många andra länder men det finns ett repressivt synsätt på personer i beroende genom att det är kriminellt att bruka narkotika. Med lagens utformning finns det en uppenbar risk att polisen lägger mer resurser på att beivra brottslighet som rör eget bruk än på de grovt kriminella och grövre narkotikabrott.

Polisen tar varje år 10 000-tals blod- och urinprov vid misstanke om narkotikakonsumtion. Av proven visar sig en femtedel vara negativa, det vill säga att de inte ger utslag för narkotika. För unga rör det sig om närmare hälften. Narkotikabrott har nu passerat stöld som den brottstyp som leder till flest lagföringar. Antalet lagföringar har stigit kraftigt sedan möjligheten för polisen att ta blod- eller urinprov infördes. Vänsterpartiet menar att polisen borde prioritera annan brottslighet.

I vårt samhälle utsätts beroende av narkotika för en enorm stigmatisering. De stämplas som brottslingar som ska straffas i stället för att rätteligen få adekvat vård på sjukhus eller behandling.

FN har uppmuntrat svenska staten att se över narkotikalagstiftningen. FN, som tidigare har kritiserat den svenska narkotikapolitiken, uppmanar medlemsstaterna att bland annat avkriminalisera narkotikabruk. En bestraffande narkotikapolitik minskar varken införsel, tillgång eller icke-medicinskt narkotikabruk och underminerar hälsa och mänskliga rättigheter bland brukare, deras familjer och gemenskaper. SKR, Sveriges kommuner och regioner, har begärt en utvärdering av narkotikastrafflagen för att ”se om det finns skäl att ändra i lagstiftningen i syfte att underlätta för personer med missbruk/beroende att söka hjälp”.

Exempelvis har Norge tagit fram en reform för att avkriminalisera eget bruk och i stället erbjuda vård. De som använder droger eller har på sig små mängder narkotika för eget bruk begår inte något brott och kan därför mötas med andra åtgärder. Till exempel ett obligatoriskt samtal med en så kallad ”avrådningsnämnd” där en advokat, läkare och socialarbetare ingår. Det har visat sig mycket framgångsrikt.

Vänsterpartiet anser inte att det ska vara kriminellt att vara påverkad av narkotika. Däremot anser Vänsterpartiet att tillverkning, försäljning och innehav av narkotika ska vara olagligt.

6.5 Vänsterpartiets förslag på statlig nivå

Vänsterpartiet vill:

- Ändra huvudmannskapet för beroendevården, för personer över 18 år, till regionernas beroendeenheter
- Inrätta en nationell samordnare som koordinerar den nationella beroendepolitiken
- Inrätta ett nationellt kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall i syfte att minska narkotikaanvändandet och att minska sjuklighet och dödlighet
- Förstärka vårdgaranti för personer med beroende, genom att ta fram en särskild vårdgaranti inom beroendevården, eftersom det finns särskilda målgrupper med särskilda behov som behöver en förstärkt garanti
- Stärka det förebyggande arbetet för att nå unga i riskzonen ekonomiskt samt ta fram nationella evidensbaserade metoder för den målgruppen
- Förstärka BUP:s, barn- och ungdomspsykiatrins, kompetens i beroendefrågor och dess samverkan med socialtjänsten
- Göra Maria Ungdom i Stockholm till ett nationellt kunskapscentrum om ungas beroende och risker för att hamna i beroende
- Ta tillvara ungdomsmottagningarna på ett bättre sätt samt bredda dess uppdrag med beroende och med psykisk ohälsa
- Ge barn och unga till föräldrar med beroende samt till föräldrar med psykisk ohälsa, eget stöd tidigt
- Ge stöd till föräldrar vars barn börjat få beroendeproblem
- Fokusera på unga i åldern 15–30 år i nationella satsningar baserat på forskning och evidens
- Avkriminalisera eget bruk av narkotika
- Införa ett obligatoriskt samtal med advokat, läkare och socialarbetare som följs upp, samt för unga under 18 år även med föräldrar, istället för straff mot eget bruk av narkotika
- Bedriva sprutbytesverksamhet i samtliga regioner med statlig uppföljning
- Göra Naloxon, medicin som kan rädda liv vid en överdos av opioider som exempelvis morfin och heroin, maximalt tillgängligt nationellt med statlig uppföljning
- Utredda hur lagen om kriminalisering av eget bruk har inverkat på antalet missbrukare och brukare samt deras livskvalitet, hälsa och drogfrihet
- Ta fram nya placeringsformer för barn och unga med beroende och psykisk ohälsa
- Ta fram alternativ till institutionsvård för unga med kriminella eller drogrelaterade problem, exempelvis behandlingsfamilj med ett förstärkt stöd, där familjehemsföräldrarna har genomgått specialutbildning, samt en ungdom placeras åt gången.
- Utredda LVU-lagen, lag om vård av unga, och göra den mer professionell i avseende på insatser för psykisk ohälsa och unga, samt utreda om den gjort skillnad för de unga som har omhändertagits
- Utredda den nuvarande LVM-lagen, lag om vård av missbrukare, och se över dessa förutsättningar för att göra skillnad för beroende
- Inrätta specialistmottagningar för läkemedelsberoende på regional nivå med nationellt stöd
- Förbättra uppföljningen av förskrivning av antidepressiva läkemedel till unga genom Socialstyrelsen
- Genomföra anhörigas rätt till information, stöd och hjälp
- Ge beroende tillgång till hälsoupplysning

- Ta fram metoder för arbetet med ensamkommande med beroendeproblematik
- Införa ett nationellt krav på att all beroendevård måste ha ett fokus på genus
- Stärka elevhälsans status, samt utreda alternativa strukturer för att kunna arbeta med hälsa generellt i skolan
- Genomföra att LVM-lagen, lag om vård av missbrukare, blir en speciallag under LPTV-lagen, lag om psykiatrisk tvångsvård

6.6 Förslag på kommunal/regional nivå

Vänsterpartiet vill:

- Öka antalet avgiftningsplatser
- Satsa på lågröskelverksamhet med exempelvis hälsovård, tandvård och andra hälsoinsatser, men med inriktning på skadelindrade insatser för de som är beroende och för att stärka hälsan hos de som är beroende
- Inrätta somatiska vårdplatser för beroende då gruppen idag har svårt att få vårdplatser
- Genomföra brukarmedverkan på alla nivåer
- Skapa förutsättningar för beroendevården på regional nivå att arbeta med ensamkommande som är i riskzon eller har ett manifest beroende
- Bygga upp en tydlig struktur i varje region för att tidigt upptäcka personer med ett begynnande beroendeproblem samt med beroende, genom specifika mottagningar med en tydlig inriktning på medicinsk samt psykiatrisk kompetens och med möjlighet till sociala insatser såsom boende, möjlighet till studier och arbete
- Satsa på fler mottagningar för unga och unga vuxna med begynnande beroendeproblematik
- Satsa på kvalitativ LARO behandling, det vill säga läkemedelsassisterad behandling vid opiatberoende
- Satsa på fler sociala kooperativ liknade Basta, med non profitverksamhet
- Skapa förebyggande team i varje region

7 Våld mot kvinnor

Våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem och har förödande samt långtgående konsekvenser både för de individer som drabbas och för samhället i stort. Det finns inga fredade zoner, våldet finns i alla länder och samhällsskikt och bygger på en ojämn fördelning av makt, både i hemmet och i samhället. Våldet och dess uttryck är allt som oftast komplext och mångfasetterat.

FN definierar våld mot kvinnor enligt följande: ”Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i, eller troligen kommer att leda till, fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet.”

I Sverige uppskattas att cirka 25 procent av den kvinnliga befolkningen under sin livstid kommer att utsättas för våld av en gärningsperson de har eller haft en relation till. Våld är en maktutövning och även om det i högre grad är kvinnor som drabbas av relationsvåldet är även män utsatta. I statistiken över våld i samhället är det tydligt att kvinnor i högre utsträckning än män blir utsatta för våld av en person de har en relation till.

Det är viktigt att ha ett brett synsätt gällande bakomliggande faktorer till varför våld i nära relationer uppkommer och utförs. Det är naturligt att söka enkla svar på ett omfattande och söndrande samhällsproblem. Det är dock av största vikt att inte använda förklaringsmodeller där

endast individens gärningar hamnar i fokus. I dagens debatt är det enkelt att prata om våldets utövare som personer med svår beroendeproblematik eller psykisk sjukdom men det riskerar att förflytta fokus från det strukturella perspektivet som måste tas i beaktande när det gäller våld. Vidare är inte heller kvinnoförtryck betingat av en viss kultur eller vissa traditioner.

Våld mot kvinnor i nära relationer har sina rötter i den rådande samhällsstrukturen där det finns en given över- och underordning kopplad till kön. I arbetet med att förhindra att kvinnor utsätts för våld av sin partner behöver man gå till botten med vad som skapar våldsamma beteenden. Det finns många föreställningar och förutfattade meningar kring både vem som slår och vilka det är som drabbas. Genom att förskjuta diskussionen till att handla om dem som utsätts bromsar det möjligheterna att förhindra våldet. Därför är det mer intressant att undersöka och utforska varför män väljer att slå och inte varför kvinnor väljer att stanna i en våldsam relation. Det våldspreventiva arbetet måste både utvecklas och trappas upp i Sverige. Om insatser endast satsas på omsorg och omvårdnad för dem som utsätts kommer vi inte att komma till rätta med våldets utbredning och konsekvenser. Det är endast genom preventivt arbete våldet kan minska i samhället. Vidare får självklart inte det arbetet ske på bekostnad av stöd och insatser för personer som utsätts.

I arbetet med att bekämpa våld mot kvinnor får inte kvinnor och män som utsätts för våld i samkönade relationer hamna i skymundan. Detsamma gäller kvinnor och män som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Därför behöver breda och stora insatser på området genomföras och det är politikens skyldighet att behandla våldet som det folkhälsoproblem det är.

7.1 Makt mellan könen

Mäns våld i grunden beror på den ojämlika fördelningen av makt mellan könen i samhället. Denna skeva maktfördelning underlättar för enskilda män att bruka våld mot kvinnor. Arbetet för att stoppa våldet och ge våldsutsatta skydd och stöd måste därför ske utifrån insikten om att våldet har sina rötter i den rådande samhällsstrukturen där män är överordnade och kvinnor underordnade. Alla behöver se och ändra samhällsstrukturerna för att kunna lösa problemet med mäns våld mot kvinnor. Att söka särskilda förklaringar som bortser från den manliga maktens inverkan på samhället och de relationer mellan män och kvinnor som existerar i vårt samhälle vore ett ödesdigert misstag. Grunden för kvinnoförtryck är inte specifik för vissa kulturer eller vissa traditioner. Våldet som drabbar kvinnor finns runt omkring oss, i vardagen. Vår feministiska förståelse av våldet har till stor del utvecklats ur kvinnojourernas praktiska arbete med kvinnor som utsätts för mäns våld. Den svenska och internationella forskningen på området understryker våldets strukturella förankring och stödjer därmed indirekt kvinnojourernas kunskap. Tillsammans utgör detta en stark grund för en feministisk utgångspunkt i frågan.

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer tar sig olika former och uttryck. Våldet kan vara fysisk, psykiskt och latent och utvecklas ofta i en spiral där våldet blir värre med tiden. Ekonomi, barn och husdjur används ofta som maktmedel med förödande konsekvenser för den som drabbas.

Det är kommunerna som har det yttersta ansvaret för att hjälpa och stötta våldsutsatta kvinnor. Detta är reglerat i 5 kap 11 § 2 st. socialtjänstlagen och alltså inte valbart för kommunerna. Hjälpen kan omfatta allt från plats på skyddat boende till juridisk rådgivning, riskbedömningssamtal och stödsamtal. Omfattningen av stödet varierar dock mellan olika kommuner. Socialtjänstlagen skärptes i början av 2000-talet och en rad förtydliganden för kommunerna infördes. Trots detta finns fortsatt mycket kvar att göra. Det råder idag stor kunskapsbrist bland i samhällets institutioner och det är stora skillnader mellan såväl kommuner

som landsting vilka insatser de våldsutsatta får. För Vänsterpartiet är det självklart att alla kvinnor som utsätts för mäns våld och våld i nära relationer ska erbjudas likvärdigt och professionellt stöd över hela landet.

Arbetet med att uppmärksamma, förebygga och förhindra våld mot kvinnor hade aldrig varit så väl utvecklat och framgångsrikt utan kvinnojourerna och deras gedigna arbete. Kvinnojourerna startade som ett direkt resultat av att kommunerna inte åtog sig ansvaret att stötta och hjälpa våldsutsatta kvinnor. Otoliga är de timmar som ideella krafter hjälpt till att stötta och vägleda både kvinnor och barn som flytt från våldsamma partners. Idag finns nästan fler barn än kvinnor på landets skyddade boenden, men de räknas inte in i ersättningen. Det måste synliggöras att det är barn och kvinnor som är på flykt och garantera att de får de resurser som behövs.

De ideella jourerna har också under lång tid varit bärande när det gäller att synliggöra och sprida kunskap om våldets mekanismer och konsekvenser. Trots att företrädare för polis, socialtjänst och sjukvård anser att de lokala kvinnojourerna ger ett mer heltäckande stöd till utsatta kvinnor än vad de själva kan erbjuda existerar jourerna fortfarande under osäkra förhållanden. De kläms allt mer mellan ökade krav samtidigt som finansieringen är osäker och bristfällig. Genom kvinnors ideella arbete i jourerna kan brottsoffer få relevant hjälp trots att samhällets insatser brister.

Under senare tid har en privatiseringstendens utvecklats när allt fler kommuner börjat upphandla kvinnojours verksamhet. Istället för att stärka kvinnojourernas gedigna arbete skapas nu en marknad där kvinnors våldsutsatthet är varan. Vänsterpartiet är helt emot denna utveckling och vill istället säkra de ideella och fristående kvinnojourernas verksamheter då de är en förutsättning för att skydda kvinnor. Kvinnojourerna behöver kontinuerlig och långsiktig finansiering för att kunna bedriva ett fungerande arbete på lång sikt, där resurserna fördelas efter adekvata och effektiva styrmodeller. Mer fokus bör läggas på våldsförebyggande arbete i förskolor, skolor, fritidsverksamheter och inom idrottsrörelsen för att motverka destruktiva mansnormer. Unga förövare bör fångas upp tidigare och en anonym stödlinje inrättas för unga.

De flesta skyddade boendena och jourerna drivs av ideella krafter vilket är bra. Men när det kommer till att skydda kvinnor som är utsatta av tungt kriminella blir det problem. Man vågar helt enkelt inte ta emot dessa kvinnor av rädsla för den egna personalen eller andra boende, och har inte de resurserna. Därför borde staten ha ett sådant boende för att kunna erbjuda de kvinnorna det skydd de behöver.

7.2 Särskilt utsatta grupper

Våld i nära relationer förekommer i alla samhällsklasser, alla åldrar och oavsett etnisk bakgrund. Hur våldet tar sig uttryck och vilka konsekvenser våldet får ser dock olika ut. Ett sätt att beskriva detta är att tala om särskilt utsatta eller sårbara grupper. Klass, kön och etnicitet samvarierar med andra utsatta positioner, vilket gör såväl våldets uttryck som dess konsekvenser komplexa. Personer med funktionsnedsättning är särskilt drabbade och svåra att upptäcka. För den gruppen behöver kommunerna göra mer.

7.3 Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck har, liksom mäns våld mot kvinnor i övrigt, generellt sin grund i makt, kön, sexualitet och kulturella föreställningar om dessa företeelser. Det hedersrelaterade systemet är komplext och innehåller en rad förtryckande former av strukturell och organiserad karaktär. Det specifika med hedersvåldet är att det utövas med hjälp av kollektiva kontrollmekanismer och många gånger sanktioneras av släkt och omgivning. Främst är det flickor

och unga kvinnor som drabbas av hedersrelaterat våld och förtryck, men även pojkar och unga män blir utsatta. En särskilt utsatt grupp är hbtq-personer.

De som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck har ofta komplexa problem och behov av ett långvarigt stöd från samhället. För att komma bort från våldet och hotet tvingas de inte sällan bryta helt med sina familjer. Förutom brist på skyddat boende finns det också brister i kunskapen om hur skyddat boende bör vara utformat och i kunskapen om de ungas behov. Det är svårt att hitta platser för placering och när de finns är det svårt att få gehör för de krav på verksamheten som måste till utifrån de ungas behov. Detta har gjort att flera unga har behövt omplaceras. Att först ha tvingats klippa av alla band till familj och vänner för att sedan erbjudas boende utan tillräckligt stöd och skydd och sedan behöva omplaceras är helt oacceptabelt.

7.4 Vänsterpartiets förslag på statlig nivå

Vänsterpartiet vill:

- Säkra att nationella skyddade boenden får ersättning
- Skapa ett nationellt skyddat boende för kvinnor utsatta av personer inom gäng, organiserad brottslighet, eller tungt kriminella
- Ge ersättning även för barn som placeras på skyddat boende
- Utgå från Kvinnofridslinan och ha en viss andel bostäder som direkt ger förstahandskontrakt för våldsutsatta
- Stoppa vräkning av kvinnor som är utsatta för våld
- Skapa en nationell handlingsplan för förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor
- Genomföra en utbildningssatsning inom alla myndigheter och verksamheter som möter kvinnor och barn
- Skapa en haverikommission vid varje enskilt dödsfall som misstänks ha genomförts efter hot och påtryckningar i en hedersrelaterad kontext, samt för dödsfall som skett utomlands
- Införa en nationell kartläggning om omfattningen av hedersrelaterat förtryck
- Ta fram riktlinjer för hur svenska myndigheter ska agera när unga riskerar att giftas bort utanför landets gränser
- Införa nationella riktlinjer för en tillgänglig vård i hela landet för flickor och kvinnor som utsatts för könsstympning
- Införa obligatorisk utbildning om könsstympning för personal inom hälso- och sjukvården, skolväsendet, socialtjänsten och skolhälsovården
- Tillsätta verksamheter som har specialistkompetens om kvinnlig könsstympning med ett utvidgat ansvar för att kunna fungera som regionala eller nationella kunskapscentrum
- Säkra att de brister som IVO, Inspektionen för vård och omsorg, konstaterat i kommunernas arbete med våldsutsatta kvinnor och barn upplever ska prioriteras
- Uppdra åt Socialstyrelsen att utvärdera de fördelade medlen till kvinnojourerna och analysera utfallet
- Uppdra åt Socialstyrelsen att göra en samlad översyn av kommunernas möjligheter att erbjuda bostad till personer som utsatts för våld i nära relationer samt lägga fram förslag på lämpliga åtgärder
- Skapa tillräckligt med platser på skyddade boenden som är utformade efter ungas behov
- Skärpa lagstiftningen som omgärdar brotten om grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning så att mer än en person kan ställas till svars för respektive brott
- Skapa en utbildningssatsning om våld mot äldre i grundutbildningar för yrkesverksamma som möter äldre

- Genomföra en särskild utredning och kartläggning om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning
- Införa en nationell handlingsplan för att motverka våld mot kvinnor med funktionsnedsättning
- Införa nationella riktlinjer för behandling av kvinnor med dubbel sårbarhet
- Inrätta resursjourer som har kompetens att ta emot kvinnor med beroendetillstånd respektive kvinnor med psykisk ohälsa
- Kartlägga situationen för papperslösa kvinnors våldsutsatthet med efterföljande handlingsplan
- Överordna kvinnors behov av skydd mot våld och sexuella övergrepp över utlänningslagen
- Genomföra beviljande av permanent uppehållstillstånd för kvinnor som medverkar i en brottsutredning angående våldsbrott eller sexuella övergrepp
- Utvärdera och analysera de genomförda utbildningarna i genusmedveten asylprövning
- Ge rätt till pedagogisk undervisning för alla barn som är placerade på skyddat boende
- Kartlägga våldsutsattheten för hbtq-personer med efterföljande förslag på åtgärder
- Beakta hbtq-perspektivet samt hbtq-personers behov i framtagandet av nationella strategier, handlingsplaner och andra åtgärder som syftar till att motverka våld i nära relationer
- Driva att Sverige ska arbeta för att sprida sexköpslagen inom hela EU
- Driva att Sverige ska arbeta för att ett gemensamt arbete bedrivs inom EU mot människohandel och mot prostitution
- Ställa krav på idrottsrörelsen att arbeta aktivt normkritiskt mot våld och destruktiva mansnormer i sin verksamhet för att få bidrag
- Fånga upp unga förövare tidigare och inrätta en anonym stödlinje för unga

7.5 Vänsterpartiets förslag på kommunal nivå

Vänsterpartiet vill:

- Inleda ett arbete på kommunal nivå med hur de ska arbeta med unga förövare som brukar våld mot en partner
- Ge våldsutsatta kvinnor som lever gömda utan uppehållstillstånd, stöd och skydd mot mäns våld utan att riskera utvisning
- Skapa någon form av förturssystem eller liknande för våldsutsattas rätt till bostad i alla kommuner
- Inrätta IOP, idéburet offentligt partnerskap, med jourrörelsen för att ge dem stabil finansiering över tid och förhindra upphandling av jourerna
- Uppmärksamma barns situation på kvinnojourerna och att de bör ses som brottsoffer och ha rätt till förskola och skola
- Initiera mer våldsförebyggande arbete i förskolor, skolor, fritidsverksamheter och inom idrottsrörelsen för att motverka destruktiva mansnormer
- Stärka förskolor och skolors arbete med jämställdhetsintegrering och sex- och samlevnadsundervisningen

7.6 Vänsterpartiets förslag på regional nivå

Vänsterpartiet vill:

- Ge alla rätt till traumabehandling och bearbetning efter övergrepp
- Erbjudna missbrukande kvinnor som är utsatta för våld, behandling i könsuppdelade grupper

8 Socialtjänstens barn och unga

Socialtjänstens barn- och ungdomsvård utgör en stor del av kommunernas individ- och familjeomsorg. Under de senaste åren har anmälningar om barn som far illa ökat i Sveriges största

städer utan att någon vet riktigt varför. Samtidigt är personalsituationen alltmer ansträngd och de ekonomiska resurserna små. IVO, Inspektionen för vård och omsorg, har konstaterat att kommunerna inleder för få utredningar efter en anmälan och att skyddsbedömningarna brister. Vänsterpartiet anser att barnperspektivet bör beaktas mer i barnvårdsutredningar och socialtjänsten ska ha de resurser som krävs för att kunna utreda alla anmälningar som behövs. Idag läggs mycket resurser på myndighetsutövning och utredning, kommunerna behöver också ges resurser att ha mer förebyggande socialt arbete för att förhindra framtida sociala problem.

Socialtjänsten ska vara tillgänglig och välkomnande för föräldrar, och insatser ska utformas när det går tillsammans med familjen och med barnets bästa i fokus. Vänsterpartiet anser att barnperspektivet måste finnas genomgående i socialtjänsten, inom barn och ungdomsvården, men också för barn till vuxna med beroendeproblem, våldsutsatta eller på försörjningsstöd. Det är viktigt att socialtjänsten arbetar offensivt och med kompensatoriska åtgärder gentemot barn även om det är deras föräldrar som är aktuella för insatser. Forskning visar att risken att få problem senare i livet ökar om man växt upp med exempelvis en förälder med beroendeproblematik eller psykisk ohälsa, varigenom detta är ett utvecklingsområde för kommunerna och regionerna.

Socialtjänsten bör ta ett större grepp om anhörigstödet för barn där deras anhörigskap synliggörs för att förhindra framtida problem. För Vänsterpartiet är det viktigt att barn och ungdomsvård bedrivs i offentlig regi. Alla pengar som är avsedda för barns vård och omsorg ska gå till ändamålet och inte gå till vinster i privata företag.

8.1 Barn i samhällsvården

I Sverige omhändertas tusentals barn årligen och tvångsplaceringarna ökar. De placeras ofta på jourhem i väntan på att utredning ska bli klar. Ibland blir tiden på jourhemmen lång och oviss. Barn ska alltid få information om vad som pågår på deras nivå och Vänsterpartiet anser att jourhemmen ska bedrivas i offentlig regi utan vinstintressen. Tiden i jourhem behöver också kortas.

En liten del av barnen i Sverige växer upp i familjehem. Familjehemsvården är ett område där utveckling är efterfrågat. Dels anser Vänsterpartiet att familjehemsvård alltid ska bedrivas i offentlig regi utan vinstintressen, dels behöver omkostnaden och ersättningen ses över. Att ha ansvar för ett placerat barns uppväxt utan någon formell utbildning är otidsenligt. Därför anser Vänsterpartiet att staten ska se över hur familjehemsvården kan få ett lyft genom kompetensutveckling via kommunerna, tätare uppföljningar och mer forskning på området. Dessutom ska även dagens familjehemsbarn ha rätt till ersättning vid vanvård. Skolan är avgörande för familjehemsbarnens framtid och därför ska kommunerna arbeta extra hårt med att se till att alla de barnen går ut skolan med godkända betyg. Samtidigt ska kommunernas stöd stärkas och utvecklas till föräldrar vars barn är placerade av socialtjänsten.

Barn som placeras på institution lever ett väldigt utsatt liv med isolering och inlåsning. Alla barn som placeras på SIS, Statens institutionsstyrelse, som ansvarar för individuellt anpassad tvångsvård, ska därför ha rätt till ett ombud precis som inom den psykiatriska tvångsvården för vuxna som kan delta vid överläggningar, vara aktiv och föra den unges talan. Institutionerna för unga är fulla och verksamheten behöver ses över, mer utbildad personal behöver in i institutionsvården och nya vårdformer utvecklas. Tvångsåtgärderna som används mot barn idag menar Vänsterpartiet ska tas bort, istället ska en mer personaltät vård med utbildad personal utvecklas. Det ska också vara lätt för de placerade unga att larva vid missförhållanden.

8.2 Socioekonomiskt utsatta områden och arbetet med ungdomar

I Sverige finns enligt polisens definition ett antal särskilt utsatta områden, i bemärkelsen att området har mycket social problematik och kriminell närvaro. De flesta av dessa områden är kring de tre största städerna. Vänsterpartiet ser detta som en konsekvens av ett ojämlikt samhälle och ett djupt rotat klassamhälle där lösningarna många gånger måste vara strukturella snarare än individuella. Vänsterpartiet vill att alla barn ska ha samma möjligheter till en bra uppväxt, där kriminalitet inte ses som en lösning på ens tillvaro och där samhället ska kompensera för det som behövs för en bra uppväxt. Ur socialpolitiskt perspektiv är det dock relevant för Vänsterpartiet att ha en politik för hur kommuner ska arbeta för att utrota de socialt utsatta områden och förbättra livet för de som bor där. Vid sidan om en politik som ger alla rätt till en bra bostad, en väl fungerande skola, en meningsfull fritid, sjukvård och möjligheter till arbete, behövs sociala insatser.

Idag finns det i en del socioekonomiskt utsatta områden hembesöksprogram för nyblivna föräldrar vilka har givit goda resultat. Programmen innebär sammanhållet föräldrastöd under barnets första 1,5 år från kommunens socialtjänst och landstingets barnhälsovård, och ges till alla föräldrar i området. Detta är något Vänsterpartiet gärna ser utökas till fler områden i Sverige och ses som ett självklart sätt att arbeta på för att skapa en trygg uppväxt för barn och för att tidigt upptäcka oro hos föräldrarna. Familjecentraler finns på en del ställen i Sverige och samverkar med regionernas BVC, barnavårdscentral, MVC, mödravårdscentral och kommunernas socialtjänst med föräldrarådgivning och öppen förskola i samma hus, något som Vänsterpartiet vill satsa mer på. Föräldraskapsutbildningar särskilt riktade till alla, till de som upplever problem och till nyanlända föräldrar är viktiga delar i det breda förebyggande arbetet.

För att bryta en ogynnsam livsstil hos unga i dessa områden krävs dock samverkan mellan fler än regionen och kommunen såsom skolan och polisen. Unga behöver ges möjligheter tidigt att förändra en ogynnsam livsstil och i svåra fall behöver också kommunen ha fungerande rutiner för avhopparverksamhet alternativt SIG, särskilda insatsgrupper. Vänsterpartiet anser att frågan om socialtjänstens skyldigheter att arbeta uppsökande även med kriminella som är myndiga bör ses över och frivården utvecklas.

8.3 Vänsterpartiets förslag på statlig nivå

Vänsterpartiet vill:

- Stoppa vinstintresset i barn- och ungdomsvården
- Ge kommunernas barn- och ungdomsvård ökade resurser för att klara sitt uppdrag med ökade anmälningar och utsatthet bland barn
- Utredda hur nya boendeformer med hög personaltäthet och utbildad personal kan utvecklas istället för dagens SIS-institutioner, Statens institutionsstyrelse som ansvarar för individuellt anpassad tvångsvård
- Inrätta barnombud till alla omhändertagna barn
- Stopp för tvångsåtgärder mot placerade barn
- Skapa en nationell haverikommission med anledning av ökat skjutvapenvåld och dödlighet bland unga
- Skapa ett nationellt avhopparprogram
- Inrätta ett nationellt register över orosanmälningar bland barn, insatser och dess evidens
- Inrätta ett nationellt familjehemsregister
- Genomföra ett familjehemslyft i hela landet med kompetensutveckling för familjehemsföräldrar, stöd till biologiska föräldrar vars barn är placerade, samt se över ersättningen

- Ändra LVU, lagen om vård av unga, till en mer rättighetsbaserad lag i led med vad LVU-utredningen föreslår
- Driva krav på förebyggande arbete i kommunerna

8.4 Vänsterpartiets förslag på kommunal nivå

Vänsterpartiet vill:

- Stoppa vinstintresse inom barnvården, och låt kommunerna själva utreda, godkänna och handleda familjehem och jourhem
- Ge det stöd som behövs för att alla familjehemsplacerade barn ska gå ut med godkända betyg
- Utveckla det förebyggande arbetet för att tidigt fånga upp barn och unga, såsom föräldrautbildningar, familjecentraler, hembesöksprogram med mera
- Driva att kommunerna aktivt ska arbeta med att stödja barn som är anhöriga till personer med beroende eller psykisk ohälsa, med gruppverksamhet och vid behov kompensatoriska insatser
- Ge alla ungdomar tillgång till en ungdomsmottagning i sin närhet med barnmorskor, kuratorer och andra relevanta yrkeskategorier
- Införa att en kurator bara ska få ha ansvar för ett fastslaget antal elever och högre krav på elevhälsa på friskolorna
- Driva att kommunerna ska ha särskilda team för unga avhoppare såsom exempelvis sociala insatsgrupper

8.5 Vänsterpartiets förslag på regional nivå

Vänsterpartiet vill:

- Underlätta tillgången till stöd och behandling av inom barn- och ungdomspsykiatri, och se över primärvårdens uppdrag så att alla barn och unga oavsett bostadsort enkelt kan få stöd tidigt
- Utforma behandlingsformer för unga med beroendeproblem och inrätta särskilda mottagningar för unga vuxna
- Skapa fler alternativ till mellanvård för regioner och kommuner som ett steg mellan avgiftning och hemgång för unga med beroendeproblematik
- Ta fram nya placeringsformer för barn och unga med beroende och psykisk ohälsa